Конституційне право; муніципальне право

УДК 342.52

Щебетун Ірина Степанівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Shchebetun Iryna

Candidate of Law, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Constitutional,

International and Criminal Law

Vasyl Stus Donetsk National University

ORCID: 0000-0001-9749-7559

РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЯК ОДНІЄЇ З ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
DEVELOPMENT OF PARLIAMENTARY CONTROL AS ONE OF THE FORMS OF ACTIVITY OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE

Анотація. *Вступ. У статті досліджується розвиток парламентського контролю як однієї з форм діяльності Верховної Ради України. Наголошується, що парламентський контроль є невід'ємним елементом реалізації повноважень парламенту та важливим інструментом впливу на діяльність органів публічної влади, що водночас потребує комплексного оновлення.*

Мета. Метою статті є аналіз окремих етапів і форм розвитку парламентського контролю, визначення його місця у системі форм діяльності Верховної Ради України, а також виявлення окремих проблем нормативного та практичного характеру, які впливають на ефективність

реалізації контрольних повноважень парламенту, і висунення пропозицій щодо їх вирішення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є положення Конституції України, Регламенту Верховної Ради України, спеціального законодавства, що регулює діяльність органів і посадових осіб парламенту, наділених контрольними повноваженнями, рішення Конституційного Суду України, а також наукові праці вітчизняних вчених, присвячені питанням парламентського контролю, діяльності тимчасових слідчих комісій та інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У роботі застосовано формально-юридичний, логіко-юридичний, структурно-функціональний, історико-правовий, порівняльно-правовий методи, а також методи аналізу і синтезу та правового моделювання.

Результати. У статті розкрито доктринальні підходи до розуміння парламентського контролю як правової форми діяльності Верховної Ради України та проаналізовано його нормативне закріплення. Охарактеризовано основні форми парламентського контролю, визначені чинним законодавством, зокрема контроль, що здійснюється органами та посадовими особами парламенту.

Окрему увагу приділено проблемам правового статусу та практичної діяльності тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України, зокрема обмеженій юридичній силі їх висновків, процесуальній невизначеності окремих аспектів роботи, політизації та недостатнім гарантіям участі опозиційних сил. Показано, що навіть за наявності спеціального законодавчого регулювання інститут тимчасових слідчих комісій потребує подальшого вдосконалення.

Значна частина дослідження присвячена проблемам парламентського контролю у сфері дотримання прав і свобод військовослужбовців. Висловлені оцінки ефективності діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у цій сфері, а

також обґрунтовано наявність системних недоліків у механізмах захисту прав військовослужбовців. На основі аналізу наукових позицій і зарубіжного досвіду обґрунтовано доцільність запровадження інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав військовослужбовців як спеціалізованого суб'єкта парламентського контролю.

Перспективи. Перспективи подальших досліджень пов'язані з удосконаленням правового регулювання діяльності тимчасових слідчих комісій, підвищенням ефективності парламентського контролю у сфері захисту прав військовослужбовців, а також із розробленням законодавчих підходів до запровадження інституту військового омбудсмана в системі контрольних механізмів Верховної Ради України.

Ключові слова: *парламент, парламентський контроль, форми діяльності Верховної Ради України, тимчасові слідчі комісії, військовий омбудсман.*

Summary. *Introduction. The article examines the development of parliamentary control as one of the forms of activity of the Verkhovna Rada of Ukraine. It is emphasized that parliamentary control is an integral element of the exercise of parliamentary powers and an important instrument of influence on the activities of public authorities, which at the same time requires comprehensive reform.*

Purpose. The purpose of the article is to analyze the individual stages and forms of development of parliamentary control, determine its place in the system of activities of the Verkhovna Rada of Ukraine, as well as identify individual problems of a regulatory and practical nature that affect the effectiveness of the implementation of the control powers of parliament, and put forward proposals for their solution.

Materials and methods. The research materials include the provisions of the Constitution of Ukraine, the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine,

special legislation regulating the activities of parliamentary bodies and officials vested with control powers, decisions of the Constitutional Court of Ukraine, as well as scientific works by domestic scholars devoted to issues of parliamentary control, the activities of temporary investigative commissions, and the institution of the Verkhovna Rada of Ukraine Commissioner for Human Rights. The work applies formal-legal, logical-legal, structural-functional, historical-legal, comparative-legal methods, as well as methods of analysis and synthesis and legal modeling.

Results. The article reveals doctrinal approaches to understanding parliamentary control as a legal form of activity of the Verkhovna Rada of Ukraine and analyzes its normative consolidation. The main forms of parliamentary control defined by current legislation are characterized, in particular, control exercised by parliamentary bodies and officials.

Particular attention is paid to the problems of the legal status and practical activities of the temporary investigative commissions of the Verkhovna Rada of Ukraine, in particular the limited legal force of their conclusions, the procedural uncertainty of certain aspects of their work, politicization, and insufficient guarantees of participation by opposition forces. It is shown that even with the existence of special legislative regulation, the institution of temporary investigative commissions needs further improvement.

A significant part of the study is devoted to the problems of parliamentary control in the field of observance of the rights and freedoms of military personnel. Assessments of the effectiveness of the activities of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights in this area are presented, and the existence of systemic shortcomings in the mechanisms for protecting the rights of military personnel is substantiated. Based on an analysis of scientific positions and foreign experience, the feasibility of introducing the institution of the Ukrainian Parliament Commissioner for the Rights of Military Personnel as a specialized subject of parliamentary control is substantiated.

Prospects. Prospects for further research are related to improving the legal regulation of the activities of temporary investigative commissions, increasing the effectiveness of parliamentary control in the field of protecting the rights of military personnel, and developing legislative approaches to introducing the institution of a military ombudsman into the system of control mechanisms of the Verkhovna Rada of Ukraine.

Key words: *parliament, parliamentary control, forms of activity of the Verkhovna Rada of Ukraine, temporary investigative commissions, military ombudsman*

Постановка проблеми. Розвиток парламентського контролю протягом років незалежності мав багатогранний та нелінійний характер. Контрольні повноваження Верховної Ради України то розширювались, то звужувались, однак загальна тенденція зводиться саме до збільшення ролі парламенту в межах реалізації функцій державного контролю. Особливо порівнюючи межі парламентського контролю за радянських часів з періодом незалежності України. Поступове нарощування парламентського контролю нерідко супроводжувалось юридичними суперечностями, зокрема, породженими інтересами політичного характеру. Також правові колізії у рамках законодавства щодо парламентського контролю виникають внаслідок недостатнього розуміння насамперед суб'єктами права законодавчої ініціативи природи та сутності інституту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій доктрині тривалий час зберігається дискусія щодо оптимальної моделі нормативно-правового регулювання парламентського контролю. Частина дослідників обґрунтовує доцільність прийняття окремого Закону України «Про парламентський контроль». Зокрема, таку позицію послідовно відстоює М. Гаврильців, посилаючись на пункт 33 статті 85 Конституції України, яким прямо передбачено здійснення парламентського контролю у межах,

визначених Конституцією та законом [7]. Водночас інші науковці підтримують ідею розвитку парламентського контролю шляхом удосконалення Регламенту Верховної Ради України та спеціального законодавства, без ухвалення окремого кодифікованого акта [4].

Значний масив досліджень присвячено діяльності тимчасових слідчих комісій як одному з ключових інструментів парламентського контролю. О. Савичук, аналізуючи досвід європейських держав, наголошує, що: «інститут ТСК у розвинених демократіях перебуває у стані постійного нормативного та процедурного оновлення, а його ефективність значною мірою залежить від рівня участі опозиційних сил, процесуальних гарантій та прозорості діяльності» [9].

Окремий напрям наукових досліджень стосується проблем парламентського контролю у сфері забезпечення прав і свобод людини. Ще у 1999 році А. Ярмиш звертав увагу на обмеженість ефективності діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини як самостійного контрольного інституту, наголошуючи на необхідності його функціонування у взаємодії з іншими суб'єктами парламентського контролю [1]. У цьому ж контексті у працях О. Погібко акцентовано увагу на системних проблемах дотримання прав військовослужбовців та недостатній ефективності наявних правових механізмів їх захисту [10].

Подальший розвиток цієї проблематики простежується у дослідженнях Л. Медвідь, яка обґрунтовує доцільність запровадження спеціалізованого інституту військового омбудсмана як складової сучасної системи парламентського контролю [11]. Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про послідовну еволюцію підходів до парламентського контролю — від загальних питань його нормативної моделі до спеціалізованих механізмів захисту прав окремих категорій осіб, зокрема військовослужбовців.

Цілі статті. Цілями статті є акцентувати увагу на деяких етапах та формах парламентського контролю, наголосити на проблемах, які досі залишаються невирішеними у межах цих форм, а також зробити пропозицію щодо часткового посилення парламентського контролю у військовій сфері.

Виклад основного матеріалу. Почати дослідження варто зі стислого визначення місця парламентського контролю в системі форм діяльності українського парламенту. Класичним уже став поділ форм на три основні категорії: правові, організаційні та матеріально-технічні форми діяльності Верховної Ради України. При цьому парламентський контроль безпосередньо відноситься саме до правових форм, водночас його реалізація неможлива без належного організаційного та матеріально-технічного забезпечення. Таке бачення є загальноприйнятим у спільноті вчених-правників, хоча деякі з них відстоюють думку про місце парламентського контролю на рівні з уже згаданими формами діяльності. Також парламентський контроль нерідко співвідносять із організаційно-правовими формами відповідно до рішення Конституційного Суду України: «Верховна Рада України здійснює парламентський контроль у різних організаційно-правових формах, але тільки у межах, визначених Конституцією України» [2].

Проте якої б концептуальної позиції не дотримувалися науковці, беззаперечним є те, що парламентський контроль не має абстрактного чи довільного характеру, а здійснюється в чітко визначених правових межах. Такі межі встановлюються на рівні Конституції України, Регламенту Верховної Ради України та спеціального (профільного) законодавства, яке конкретизує форми, суб'єктів і процедури реалізації контрольних повноважень парламенту тощо. Водночас зазначене законодавство формувалося в умовах пострадянського правового транзиту та об'єктивно потребувало глибокого переосмислення й системних реформ після здобуття

Україною незалежності. Для ілюстрації інституційної та змістовної відмінності відповідних підходів доцільно звернутися до особливостей організації та здійснення парламентського контролю в період Української РСР: «контроль Рад мав загальний (тотальний) характер, охоплював територію всієї країни. Він поширювався не тільки на всі інші державні органи, а й на всі галузі державного, господарського, соціально-культурного будівництва, на всі підприємства, установи та організації. На законодавчому рівні широкі контрольні повноваження надавалися всій Верховній Раді, а також її органам – Президії Верховної Ради, постійним комітетам місцевих Рад, депутатським групам. Брати активну участь у контролі за діяльністю органів, підприємств, установ та організацій було правом та обов'язком народних депутатів. Але на практиці… парламентський контроль не реалізовувався, оскільки це є ознакою демократичної держави, в якій реалізується принцип розподілу влади. Важко очікувати у державі з тоталітарним режимом та однією правлячою партією будь-якого парламентського контролю» [3]. У часи незалежності постала потреба в правовому забезпеченні реального здійснення парламентського контролю, при цьому важливим залишалось недопущення надмірної концентрації контрольних повноважень у одного, бодай і колегіального, органу влади.

Підходи щодо нормативно-правового регулювання парламентського контролю відрізняються й досі, однак найширшої дискусії тема сягнула на межі сторіч. Так, більша частина парламентарів та науковців вважає, що юридичною основою парламентського контролю має слугувати Основний закон, Регламент та спеціальне законодавство, що регулює діяльність органів Верховної Ради України, які, серед іншого, наділені контрольними повноваженнями. З цього приводу доцільною є позиція Ю. Барабаша, яку він висловлював у 2004 році: «Аналіз таких форм парламентського контролю, як парламентські слухання та парламентське розслідування,

показав, що відсутність належної нормативно-правової бази їх організації і проведення не дозволяє повноцінно використати потенціал контрольної функції парламенту. Унаслідок цього є нагальна необхідність у прийнятті законів України «Про Регламент Верховної Ради України», «Про тимчасові слідчі та спеціальні комісії Верховної Ради України». Потребують відповідної новелізації закони України «Про комітети Верховної Ради України», «Про статус народного депутата України», інші нормативно-правові акти у сфері парламентського контролю» [4]. Інші вчені, серед яких І. Залюбовська, притримуються думки щодо необхідності прийняття окремого, самостійного закону щодо парламентського контролю, положення якого замінили б відповідні норми в Регламенті та розширили їх: «Прийняття зазначеного закону позитивно вплине на створення системи гарантій законності в Україні, упорядкує практику реалізації парламентського контролю, збільшить його ефективність» [5]. Відповідні законодавчі ініціативи були свого часу зареєстровані у парламенті [6] і підтримуються до сьогодні [7].

Попри наявність різних доктринальних підходів до визначення оптимальної моделі нормативно-правового забезпечення парламентського контролю, які мають сенс, нині реалізація та еволюція парламентського контролю відбувається в межах чинного Регламенту Верховної Ради України та пов'язаного з ним спеціального законодавства. Саме ці акти становлять базову нормативну основу контрольної діяльності парламенту, а відтак подальше підвищення її ефективності доцільно пов'язувати не з потенційною зміною концепції регулювання, а з удосконаленням наявних регламентних та законодавчих механізмів, які фактично застосовуються у практиці парламентського контролю.

Так, чинним Регламентом передбачено декілька форм (видів) парламентського контролю. Як зазначає С. Косінов, поділ можна здійснити за такою структурою: «1) контроль, який здійснює безпосередньо

парламент; 2) контроль, здійснюваний спеціальними постійними органами й посадовцями; 3) контроль, що його здійснюють постійні чи тимчасові робочі органи парламенту; 4) контрольна діяльність народних депутатів» [8]. Таке бачення загальної системи залишається актуальним і нині, втім за останні 10 років, з урахуванням нових процедурних, інституційних і функціональних елементів контрольної діяльності Верховної Ради України, можна стверджувати, що значних змін зазнало змістовне наповнення та внутрішня деталізація наведених форм (видів).

У межах третьої категорії парламентського контролю діють Тимчасові слідчі комісії (далі — ТСК). Хоча Ю. Барабаш ще на початку 2000-х років обґрунтовано наголошував на необхідності прийняття окремого закону про ТСК, що було реалізовано лише через п'ятнадцять років після публікації відповідного дослідження, станом на 2026 рік низка ключових питань їх правового статусу та практичної діяльності залишається відкритою, навіть за наявності спеціального законодавчого регулювання.

Такими питаннями, серед іншого, є обмежений юридичний ефект висновків і пропозицій ТСК, недостатня процесуальна визначеність процедур роботи ТСК (зокрема щодо порядку збирання інформації, виклику посадових осіб, доступу до документів з обмеженим доступом та забезпечення балансу між публічністю і захистом таємниці), політизація діяльності ТСК, недостатні гарантії участі опозиції (зокрема щодо утворення ТСК, формування керівного складу та реального впливу опозиційних фракцій на порядок денний і результати роботи комісій).

І в цьому немає нічого незвичного: навіть у розвинених демократіях інститут ТСК постійно оновлюється. Було б вкрай необачно припускати, що прийняття окремого закону одразу вирішить усі проблемні аспекти. Головне поступово вдосконалювати чинний закон про ТСК і з часом виправити наявні в ньому неточності. Так, профільні дослідження

демонструють, що: «абсолютна більшість країн розвиненої демократії – членів ЄС не лише активно використовує ТСК як суб'єкт парламентського контролю, але й упродовж останніх років здійснила конституційне або законодавче оновлення нормативної бази, що регламентує діяльність таких комісій. Зазначені зміни, як правило, орієнтовані на підвищення ефективності діяльності ТСК, забезпечення прозорості їхньої роботи та посилення ролі опозиційних сил у контролі за діяльністю виконавчої влади» [9].

Іншою проблемою в межах парламентського контролю, яка простежується вже доволі давно і є вкрай актуальною на сьогодні, є забезпечення парламентського контролю за дотриманням прав і свобод військовослужбовців. Станом на 2008 рік правники вже бачили та наголошували на таких важливих моментах: «недопущення та припинення порушень Конституції України, законів України, інших нормативно-правових актів, регламентуючих застосування Збройних Сил; доведення органам державної влади та громадським інститутам суспільства повної, достовірної та оперативної інформації про відповідність Конституції України стану та діяльності Збройних Сил; створення законодавчо визначеного механізму цивільно-військових відносин щодо забезпечення пріоритетів політичних підходів з питань військового будівництва та розвитку, а також у прийнятті рішень використання військових формувань; збалансованість економічних можливостей держави, бюджетних асигнувань на оборону та реальних потреб військових формувань для надійного забезпечення оборони України; підтримка політичної стабільності українського суспільства в напрямі невтручання, виключення можливості застосування військових формувань у суспільно-політичних процесах; урахування пропозицій, громадської думки з питань діяльності військового управління та посадових осіб у сфері оборони України, а також

із питань захисту соціальних, економічних, політичних та особистих прав і інтересів військовослужбовців, цивільного персоналу» [10].

На сьогодні більшість (або навіть усі) із зазначених проблем тією чи іншою мірою зберігаються, а окрім цього науковці виокремлюють інші проблеми захисту прав і свобод військовослужбовців. Зокрема, Л. Медвідь наголошує на такому:

«1) наявність системних недоліків у гарантіях прав військовослужбовців;

2) масові та систематичні порушення прав військовослужбовців;

3) надмірна широта сфери парламентського контролю та розпорошення повноважень;

4) зменшення кількості звернень до Уповноваженого як ознака втрати довіри;

5) недостатня юридична сила актів реагування омбудсмена». Окремо підкреслено: «Серйозною прогалиною в законодавстві є те, що акти реагування Уповноваженого мають рекомендаційний характер і законодавством не встановлено юридичних наслідків на результати діяльності Уповноваженого» [11].

При цьому авторка вважає, що наведені проблеми можна ефективно вирішити, запровадивши інститут Уповноваженого по правам військовослужбовців (військового омбудсмана). Фіналізуючи викладене Л. Медвідь, наводить такі аргументи на користь запровадження зазначеного інституту:

«1) необхідність спеціалізованого захисту саме військовослужбовців;

2) міжнародний досвід і позитивний ефект військового омбудсмана. На прикладі Німеччини показано практичну ефективність інституту: «Завдяки цьому інституту бундестагу та уряду ФРН вдалося подолати чимало проблем в армії, що відіграло значну роль у зміцненні боєздатності бундесверу»;

3) фокус виключно на правах військовослужбовців як перевага;

4) підвищення ефективності контролю і реального захисту прав».

Окрім цього, посилення парламентського контролю шляхом запровадження посади військового омбудсмана цілком відповідає сучасним реаліям та післявоєнним викликам.

З огляду на умови повномасштабної війни та об'єктивне зростання ролі сектору безпеки і оборони у функціонуванні держави, створення окремого військового омбудсмана видається доцільним та концептуально виправданим кроком у розвитку системи парламентського контролю за дотриманням прав і свобод військовослужбовців. Для держави, що перебуває у стані тривалого збройного протистояння, загальні механізми захисту прав людини, навіть за умови їх формальної універсальності, не завжди здатні врахувати специфіку військової служби, режиму секретності та особливостей підпорядкування у Збройних Силах та інших військових формуваннях.

На відміну від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, військовий омбудсман міг би бути наділений розширеними повноваженнями доступу до інформації з обмеженим доступом, окремо мав би можливість безперешкодного відвідування військових частин, зон бойових дій, а також діяти у межах спеціальних процедур взаємодії з органами військового управління.

В умовах воєнного стану інститут військового омбудсмана міг би бути спрямований на вирішення найбільш гострих і системних проблем, що безпосередньо впливають на реалізацію прав військовослужбовців та боєздатність Збройних Сил України.

По-перше, однією з ключових сфер діяльності військового омбудсмана могло б стати забезпечення дотримання прав військовослужбовців на грошове, соціальне та матеріальне забезпечення. На практиці нерідко виникають затримки у виплаті грошового

забезпечення, додаткових винагород, компенсацій у разі поранення, загибелі тощо, а також проблеми з нарахуванням пільг і соціальних гарантій членам сімей військовослужбовців. Військовий омбудсман міг би виступати ефективним інструментом оперативного реагування на такі порушення, здійснювати перевірки дотримання фінансово-соціальних гарантій та ініціювати усунення системних недоліків.

По-друге, особливо гострою є проблема доступу військовослужбовців до належної психологічної допомоги та реабілітації. Йдеться як про психологічну підтримку під час проходження служби та перебування у зоні бойових дій, так і про післябойову адаптацію, профілактику посттравматичних стресових розладів, професійного вигорання тощо. Військовий омбудсман міг би здійснювати моніторинг наявності та якості психологічних програм, доступності фахівців, умов конфіденційності звернень, а також реагувати на випадки формального або декларативного підходу до психологічної допомоги.

По-третє, до кола гострих питань, які міг би вирішувати військовий омбудсман, належить захист прав військовослужбовців у відносинах із командуванням, зокрема у сфері дисциплінарної практики, переведень, звільнення з військової служби, надання відпусток і ротацій. Наявність незалежного органу з чітко визначеними гарантіями захисту заявників могла б істотно знизити рівень неформального тиску та страху перед поданням скарг.

У ширшому контексті створення військового омбудсмана може розглядатися як виправдане посилення парламентського контролю. Такий інститут здатний стати ефективним «містком» між Верховною Радою України та військовою організацією держави, забезпечуючи баланс між вимогами обороноздатності та стандартами захисту прав людини.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ключовими напрямами, на яких доцільно зосередити увагу законодавця у

контексті подальшого розвитку парламентського контролю, є посилення ролі Тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України, інституту військового омбудсмана та інших суб'єктів контрольної діяльності парламенту. Особливої актуальності набуває необхідність удосконалення механізмів парламентського контролю у сфері дотримання прав і свобод військовослужбовців, що в умовах воєнного стану має розглядатися як один із пріоритетних напрямів діяльності суб'єктів законодавчої ініціативи.

Водночас законотворча діяльність парламентарів нині направлена не на вирішення системних проблем парламентського контролю, а, зокрема, на невиправдане посилення впливу на посадових осіб органів публічної влади. Йдеться про ініціативу запровадження адміністративної відповідальності для посадових осіб, які не з'явились на засідання парламенту у разі офіційного запрошення, яке на відміну від вимоги присутності, має суто рекомендаційний, необов'язковий характер [12].

Перспективними напрямами подальших наукових досліджень і законодавчої роботи є постатейне формування проєкту Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав військовослужбовців», удосконалення процедур утворення та діяльності Тимчасових слідчих комісій із посиленням ролі опозиційних фракцій, а також розробку цілісної стратегії розвитку парламентського контролю як однієї з основних форм діяльності Верховної Ради України.

Література

1. Ярмиш А. Н. Проблеми парламентського захисту прав людини. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. Вип. 9. С. 247-254. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhnuvs_1999_9_59.pdf (дата звернення: 24.01.2026).

2. Рішення Конституційного Суду України від 10 травня 2000 року № 8-рп/2000 (справа про статус народного депутата України). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-00#Text (дата звернення: 24.01.2026).

3. Залюбовська І. К. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади як засіб забезпечення законності у сфері державного управління: автореферат дис. … к-та юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2002. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2002/02ziksdu.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 (дата звернення: 24.01.2026).

4. Барабаш Ю. Г. Парламентський контроль в Україні: проблеми теорії та практики.: автореферат дис. … к-та юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2004. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2004/04bygptp.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1 (дата звернення: 24.01.2026).

5. Залюбовська І. К. Законодавче забезпечення парламентського контролю за діяльністю органів виконавчої влади в Україні: сучасність та перспективи (Проект Закону України «Про основні засади парламентського контролю в Україні»). Актуальні проблеми держави і права 19 (2003): 53-56. URL: http://www.apdp.in.ua/v19/16.pdf (дата звернення: 24.01.2026).

6. Про основні засади парламентського контролю в Україні: проект закону України від 14.09.1999 № 3472-1. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6749 (дата звернення: 24.01.2026).

7. Гаврильців М. Ефективний парламентський контроль як вагомий елемент демократії в Україні. *Парламентські читання:* матеріали Щорічної міжнародної наукової конференції. 18-19 листопада 2016 року. Київ,

Україна. С. 23-28. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1134149/mod_resource/content/0/%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F%20%C2%AB%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%C2%BB.pdf#page=24 (дата звернення: 24.01.2026).

8. Косінов С. А. Особливості здійснення парламентського контролю в Україні. *Юрист України*. 2013. № 3. С. 8-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2013_3_4 (дата звернення: 24.01.2026).

9. Савичук О.О. Тенденції розвитку тимчасових слідчих комісій як суб'єктів парламентського контролю в країнах Європейського Союзу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2025. Том 36 (75), № 2. DOI: https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.2/13

10. Погібко, О. І. Основні напрями парламентського контролю у військовій сфері. *Актуальні проблеми держави і права*. № 35, 2007. С. 378-382. URL: http://www.apdp.in.ua/v35/85.pdf (дата звернення: 24.01.2026).

11. Медвідь Л.П. Зміст та характеристика парламентського контролю за додержанням прав та свобод людини та свобод людини і громадянина, в тому числі військовослужбовців. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/264949/260928 (дата звернення: 24.01.2026)

12. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо поновлення законних процедур парламентського контролю: проект закону України від 14.11.2025 № 14215. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/58711 (дата звернення: 24.01.2026)

References

1. Yarmysh, A. N. (1999). Problemy parlamentskoho zakhystu prav liudyny. *Visnyk universytetu vnutrishnikh sprav*, *(9)*, 247–254. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhnuvs_1999_9_59.pdf

2. Konstytutsiinyi Sud Ukrainy. (2000, May 10). *Rishennia № 8-rp/2000 (sprava pro status narodnoho deputata Ukrainy)*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-00#Text

3. Zaliubovska, I. K. (2002). *Parlamentskyi kontrol za diialnistiu orhaniv vykonavchoi vlady yak zasib zabezpechennia zakonnosti u sferi derzhavnoho upravlinnia* (Extended abstract of PhD dissertation). Odesa. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Image_file_name=DOC/2002/02ziksdu.zip

4. Barabash, Yu. H. (2004). *Parlamentskyi kontrol v Ukraini: problemy teorii ta praktyky* (Extended abstract of PhD dissertation). Kharkiv. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Image_file_name=DOC/2004/04bygptp.zip

5. Zaliubovska, I. K. (2003). Zakonodavche zabezpechennia parlamentskoho kontroliu za diialnistiu orhaniv vykonavchoi vlady v Ukraini: Suchasnist ta perspektyvy (Proekt Zakonu Ukrainy «Pro osnovni zasady parlamentskoho kontroliu v Ukraini»). *Aktualni problemy derzhavy i prava*, *(19)*, 53–56. http://www.apdp.in.ua/v19/16.pdf

6. Verkhovna Rada Ukrainy. (1999, September 14). *Pro osnovni zasady parlamentskoho kontroliu v Ukraini* (Draft Law No. 3472-1). https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6749

7. Havryltsiv, M. (2016). Efektyvnyi parlamentskyi kontrol yak vahomyi element demokratii v Ukraini. In *Materialy shchorichnoi mizhnarodnoi naukovoi konferentsii «Parlamentski chytannia»* (pp. 23–28). Kyiv, Ukraine. https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1134149/mod_resource/content/0/наукова%20конференція%20«Парламентські%20читання».pdf#page=24

8. Kosinov, S. A. (2013). Osoblyvosti zdiisnennia parlamentskoho kontroliu v Ukraini. *Yuryst Ukrainy*, *(3)*, 8–16. http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2013_3_4

9. Savychuk, O. O. (2025). Tendentsii rozvytku tymchasovykh slidchykh komisii yak subiektiv parlamentskoho kontroliu v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, *36*(75), 2. https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.2/13

10. Pohibko, O. I. (2007). Osnovni napriamy parlamentskoho kontroliu u viiskovii sferi. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, *(35)*, 378–382. http://www.apdp.in.ua/v35/85.pdf

11. Medvid, L. P. (n.d.). Zmist ta kharakterystyka parlamentskoho kontroliu za doderzhanniam prav ta svobod liudyny i hromadianyna, v tomu chysli viiskovosluzhbovtsiv. http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/264949/260928

12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2025, November 14). *Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia shchodo ponovlennia zakonnykh protsedur parlamentskoho kontroliu* (Draft Law No. 14215). https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/58711